

LIRIKA I PRVI SVETSKI RAT. ENGLJESKA, NEMAČKA I JUGOSLAVIJA

Uvod

Njemačka, Engleska, Jugoslavija. Tri jezika i pogleda unazad na rat, kojeg su ove zemlje vodile, morale voditi kako su vjerovala i sa neotuđivim pravom pa otuda i uz božju pomoć.

Kada je u uvgustu 1914. počela prakatastrofa Evrope, mnogi su je vrlo zdušno pozdravljali i podupirali.

Bijeg iz jedne teške industrijske moderne, dokonosti (Ennuie), napora jednog nedostatnog mira i prodor u euforično doživljeno jedinstvo odavno podijeljenog naroda, ka veličini i pobjedi sopstvene nacije.

“Čežnja za promjenom” se osjećala i kod mnogih pjesnika, koji su “zahtijevali rat”, oduševljavali se njime i opjevavali ga u svojim pjesmama.

Dok ga nisu osjetili na vlastitom tijelu u ubistvu, ranjavanju i smrti bitaka, pustošenju zemalja i unutarnjem rastrojstvu – uhvaćeni u mašineriju smrti, koju su podnosili kao vojnici na topovima, kao žena i majka kod kuće.

Lirika je sve to donijela u jeziku, osjetljivo i precizno, lično i svaki put nešto drugačije, iz pjesme u pjesmu. Mi smo te glasove ponovo učinili glasnim i pažljivo ih pojačali, tako da oni djeluju kao u horu, danas u naše vrijeme, radi poređenja.

Glasovi filozofske proze. Erazmo Roterdamski od prije petsto godina, koji polazi od ranjivog tijela ljudskog a završava u oklopnoj vojsci hrišćanskih prvaka. “Naši svjetski vladari”, kako Kant naziva monarhe, novac radije troše na ratove nego na ekonomiju i obrazovanje, zbog čega on zahtijeva republiku sa ustavom, što treba da obezbijedi “vječiti mir”.

John M. Keynes na kraju Prvog svjetskog rata svojim proračunima otkriva konačno ekonomsku stranu rata i pokazuje ekonomske motive vođenja rata. A Karl Liebknecht, Romain Rolland i Bertrand Russel, djeluju javno i djelotvorno, politički; Russel se najposlije obraća u svojim pismima Hruščovu i Kenediju, kada je prijetio atomski rat.

Nijedan od njih nije preuzvišen niti apstraktan, nego su svi uglavnom vrlo informisani realistični pacifisti. Sistematično i idejno bliski ljudima kao što su to bili i na kraju našeg tematskog bloka i Nastasijević i Krleža.

Heinz Hillmann, Robert Hodel, Peter Hühn
(Univerzitet u Hamburgu)